

Interestkapitalisatie of anatocisme, veeleer de uitzondering dan de regel in fiscale zaken

Jo Schrijvers, Alfa advocaten

Fiscale betwistingen zijn in essentie geschillen over geld. Bij beslechting van het fiscale geschil kan dit aanleiding geven tot het toekennen van moratoriuminteressen. Bij het berekenen van die interesten is het van belang te weten of het burgerrechtelijke gemeen recht betreffende interesten doorwerkt in fiscale zaken, o.m. wat betreft de mogelijkheid over te gaan tot kapitalisatie van interesten.

In de rechtspraak en rechtsleer werd in vraag gesteld of art. 418 WIB 92 inzake het toekennen van moratoriuminteressen dermate is uitgewerkt dat het alle gemeenrechtelijke bepalingen inzake interesten opzijzet. Het gemeen recht werkt immers door tenzij de fiscale bepalingen ervan afwijken. Op die gronden werd verdedigd dat het gemeen recht inzake interestkapitalisatie in fiscale zaken kon worden toegepast gezien art. 418 WIB 92 uiteindelijk schijnbaar enkel inzake het tarief en de berekeningswijze (per kalendermaand/afroning van de berekeningsgrondslag) afwijkt van het gemeen recht. Deze stelling werd recent door het Hof van Cassatie afgewezen.

In beginsel geldt de interestkapitalisatie bijgevolg niet in fiscale zaken gezien de fiscale wetboeken van het gemeen recht afwijkende regels bevatten inzake het berekenen van interesten. Er zijn echter uitzonderingen op het beginsel. Het belangt de belastingplichtige aan deze uitzonderingen te kennen zodat ten gepaste tijde de noodzakelijke stappen kunnen worden gezet om recht te hebben op interestkapitalisatie.

1. Anatocisme naar burgerlijk recht

Kapitalisatie van interesten wordt door art. 1154 B.W., een bepaling van openbare orde, aan voorwaarden ter bescherming van de schuldenaar onderworpen. Artikel 1154 B.W. bepaalt: 'Vervallen interest van kapitalen kunnen interest opbrengen, ofwel ten gevolge van een gerechtelijke aanmaning ofwel ten gevolge van een bijzondere overeenkomst, mits de aanmaning of de overeenkomst betrekking heeft op interesten die tenminste voor een geheel jaar verschuldigd zijn'. Interestkapitalisatie (ook wel anatocisme genoemd) is bijgevolg het inlijven van vervallen interest in het kapitaal zodat de vervallen interest op zijn beurt ook interest doet vervallen.

2. Anatocisme in fiscale zaken

In fiscale zaken is de toepassing van deze bepaling omstreden. Intussen is gebleken dat de toepassing van interestkapitalisatie in fiscale zaken enkel uitzonderlijk kan worden toegepast.

De mogelijkheid interesten te kapitaliseren (of anatocisme) in fiscale zaken werd tot het cassatiearrest van 18 juni 2010 inzake inkomstenbelastingen, nu eens positief dan weer negatief beoordeeld. Inzake interesten is er zo door onder meer het hof van beroep te Antwerpen geoordeeld dat artikel 1154 B.W. kon worden toegepast bij terugbetaling van inkomstenbelastingen: 'Het burgerrechtelijk voorschrift inzake de interesikapitalisatie (art. 1154 B.W.) is ook van toepassing op de wettelijke interesten die verschuldigd zijn bij terugbetaling van inkomstenbelastingen (art. 418 WIB 92). Art. 418 WIB 92 bevat op het vlak van de kapitalisatie van interesten geen regeling die afwijkt van het gemeen recht, het sluit deze kapitalisatie evenmin uit. Het gemeen recht moet worden toegepast behoudens wanneer de fiscale regelgeving hiervan afwijkt.' (Antwerpen 23 maart 2010, F.J.F., 2011/1). Andere rechtspraak stelde dat art. 418 WIB 92 als fiscale bepaling strikt behoort te worden toegepast zodat art. 1154 B.W. buiten toepassing blijft (Brussel 19 februari 2010, F.J.F. nr. 2010/191). Sinds het cassatiearrest heeft het hof van beroep van Antwerpen haar rechtspraak ter zake aangepast: 'Artikel 418 WIB '92 regelt aldus een eigen stelsel van moratoriuminteressen dat afwijkt van de regels van het burgerlijk recht, niet enkel inzake de toepasselijke rentevoet, maar ook met betrekking tot de berekeningswijze van de verschuldigde interesten. Artikel 418 WIB '92 voorziet niets met betrekking tot de mogelijkheid om vervallen interesten te kapitaliseren.' (Antwerpen 21 september 2010, F.J.F., 2010, 2011/143).

3. Cassatie: geen anatocisme in het gros van de fiscale zaken

Het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 18 juni 2010 (Cass. 18 juni 2010, TFR 2010, afl. 391, 963) de discussie beëindigd en stelt dat kapitalisatie van interesten niet mogelijk is gezien art. 418 WIB een van de burgerrechtelijke regeling afwijkende bepaling is.

Ook inzake interesten bij teruggave van btw (artikel 91 §3 W.BTW) heeft het Hof van Cassatie al vroeger de discussie met een gelijkaardige motivering beslecht (Cass. 14 februari 2008, TFR, 2008, n° 348, p. 887 e.v.).

Een gelijkaardige conclusie geldt wellicht inzake de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen (zie art. 2

W.I.G.B. en de verwijzing naar de relevante bepalingen van het WIB 92) en inzake de lokale belastingen. In deze fiscale wetboeken gelden immers gelijkaardige afwijkende bepalingen inzake interesten.

4. Cassatierechtspraak geldt niet altijd

Toch is interestkapitalisatie inzake btw niet altijd uitgesloten. Wat betreft moratoire interesten ingevolge toepassing van art. 91 §4 W.BTW is er immers weinig ruimte voor twijfel. Het wetsartikel verwijst zelf naar de rentevoet in burgerlijke zaken en de ter zake geldende regels. In deze gevallen kan art. 1154 B.W. bijgevolg worden toegepast. Ook inzake successierechten (art. 142² W. Succ) en registratierechten (art. 223 W.Reg) gelden de burgerrechtelijke bepalingen.

5. Toepassingsvoorwaarden

Wanneer interestkapitalisatie bijgevolg alsnog mogelijk is, kan de belastingplichtige de toegekende interesten optimaliseren door jaarlijks de vereiste aanmaning uit te brengen. Ter verkrijging van interestkapitalisatie (in deze fiscale zaken) moeten immers drie voorwaarden samen vervuld zijn: (1) het moet gaan om interesten van vervallen kapitalen, (2) de interesten moeten over een geheel jaar verschuldigd zijn en (3) er moet een gerechtelijke aanmaning zijn waarin de schuldenaar wordt gewezen op de kapitalisatie van de interest. Zo'n aanmaning kan onder de vorm van een dagvaarding of conclusie plaatsvinden.

Noteer tenslotte dat het niet toestaan van interestkapitalisatie inzake inkomstenbelastingen, teruggaaf van btw, terugbetaling van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen en lokale belastingen vanzelfsprekend niet uitsluit dat toch interesten worden berekend op de toegekende moratoriuminteresten. Wanneer de fiscale administratie immers foutief al te lang wacht met het betalen van de moratoriuminteresten (per hypothese zijn de onverschuldigde belastingen al terugbetaald), dan zal dit een fout zijn, die aanleiding geeft tot schadevergoeding onder de vorm van interesten berekend over de nog verschuldigde moratoriuminteresten. Deze hypothese heeft niet zozeer te maken met anatocisme, maar louter met de toepassing van foutaansprakelijkheid. Voor een toepassing zie: Rb. Antwerpen 10 januari 2011, F.J.F. 2011, afl. 7, 780.